

ВІДГУК
офіційного опонента Бабелюк Оксани Андріївни
доктора філологічних наук, професора кафедри іноземних мов та
перекладознавства
Навчально-наукового інституту психології і соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
про дисертаційну роботу Ніжнік Людмили Іванівни
«Вербалізація концепту СУМНІВ у англomовному художньому
дискурсі», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
035 «Філологія», галузь знань 03 Гуманітарні науки

1.Актуальність теми дослідження.

Дисертаційна праця Людмили Ніжнік є актуальною, новаторською і своєчасною. Безперечно актуальність теми дослідження вбачаємо у декількох аспектах. По-перше, своєчасність дослідження, яка зумовлена обраним об'єктом аналізу – багатоаспектним і складним феноменом сумніву, який має плідну історію вивчення у гуманітарних науках, зокрема, у філософії, психології, лінгвокультурології, літературознавстві проте, довгий час залишався поза увагою філологів.

По-друге, релевантність роботи, що увиразнюється її виконанням у руслі кількох наукових парадигм, експансіональної, експланаторної, антропоцентричної та функціональної. Зокрема, вивчення концепту СУМНІВ у руслі антропоцентричної парадигми уможливило виявлення його комплексної природи та властивості проявлятися у мові та мовленні. У цьому зв'язку важливим видається ключове розуміння концепту СУМНІВ як складного когнітивного утворення, яке містить інтелектуальну та емоційну складову, і є водночас психоемоційним та епістемічним станом.

По-третє, дисертаційна робота Людмили Ніжнік є актуальною і своєчасною у плані вивчення концепту СУМНІВ як єдності культурних, соціальних, поведінкових, психологічних та фізіологічних ознак, що складають культурну ідентичність носіїв англійської лінгвокультури, які слугують відправною точкою для подальших досліджень у межах

лінгокультурологічних та когнітивних студій, перспективність яких не викликає сумніву.

Актуальність дослідження визначається загальним спрямуванням сучасної концептології на комплексне вивчення способів вербалізації концептів з позицій когнітивно-дискурсивного та комунікативного підходів. З огляду на це обґрунтованим є прагнення Людмили Ніжнік всебічно висвітлити поняттєвий та образно-ціннісний складові концепту СУМНІВ, який реалізується у різних жанрах англомовного художнього дискурсу. Актуальність наукової розвідки підсилюється також необхідністю залучення комунікативного підходу до аналізу комунікативних ситуацій сумніву, виявлення відповідних стратегій і тактик актуалізації досліджуваного концепту в англомовному художньому дискурсі.

Для написання повноцінного оригінального дослідження Людмила Ніжнік створює потужну теоретико-методологічну базу, куди залучає праці українських та зарубіжних учених з проблем актуалізації сумніву як складного міждисциплінарного явища, що дає чітке розуміння авторського бачення концептосфери сумніву в цілому та його мовних і мовленнєвих проявів зокрема.

Дослідниці вдалося належним чином досягти заявленої мети, виконати низку накреслених завдань, щоб довести складність когнітивно-комунікативної природи концепту СУМНІВ, що актуалізується в англомовному художньому дискурсі.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, сформульовані у дисертаційній роботі Людмили Ніжнік, достатньо повно аргументовані, з опорою на сучасні теоретичні джерела. Матеріали розділів викладені відповідно до заявленої мети і завдань і відповідають сутності об'єкта та предмета дослідження. Дисертантка запропонувала нове й науково обґрунтоване трактування теми з

новаторською авторською методикою, яка може бути застосована для комплексного вивчення інших концептів та на матеріалі інших літературних жанрів відповідно. Робота виконана за допомогою грамотно підбраного й науково обґрунтованого методологічного інструментарію: до аналізу залучено дефініційний аналіз, компонентний аналіз, прагматичний аналіз, концептуальний аналіз, дискурсивний аналіз, кількісний аналіз, метод скалярної градації, статистичний метод, індуктивно-дедуктивний метод, описовий метод, метод систематизації й узагальнення.

Робота чітко структурована, науковий пошук логічний, завдання вирішуються послідовно. Дисертація Людмили Ніжнік складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, ступінь її опрацювання у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві, визначено мету й завдання дослідження, розкрито її наукову новизну і практичну цінність. Подано відомості про методи та структуру дисертаційної роботи, а також її апробацію.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження концепту СУМНІВ» визначено й охарактеризовано наукові пошуки вчених у площині концептології, обґрунтовано процес інтеграції наукових ідей у власне оригінальне дослідження. Вдало застосований міждисциплінарний підхід до вивчення концепту СУМНІВ дав змогу Людмилі Ніжнік виокремити інтелектуальну та емоційну складову цього концепту. Особливо важливим стало залучення комунікативного підходу до виявлення особливостей актуалізації концепту СУМНІВ у сучасному англomовному художньому дискурсі, де розгортаються різні комунікативні ситуації сумніву.

У другому розділі «Методи та етапи дослідження» Людмила Ніжнік чітко і послідовно схарактеризувала ключові методи дослідження та його етапи. В межах концептуального аналізу було вдало залучено метод семного аналізу, метод фреймової семантики, положення теорії концептуальної метафори та метонімії. Новаторським вважаємо застосування шкали

впевненості для виокремлення вербалізаторів концепту СУМНІВ у сучасному англомовному художньому дискурсі.

У третьому розділі «Лінгвокогнітивні ознаки концепту СУМНІВ у сучасному англомовному художньому дискурсі» увагу зосереджено на виявленні поняттєвого компонента концепту СУМНІВ (його етимологічної складової, архетипного образу, лексико-семантичного поля та епістемічних слів), образно-ціннісного (концептуальних метафор та метонімії), а також відповідних фреймових структур. Схарактеризовано лінгвокогнітивні особливості та концептуальні ознаки досліджуваного концепту.

Четвертий розділ «Реалізація концепту СУМНІВ у англомовному художньому дискурсі» репрезентовано ціннісно-прагматичний аспект реалізації концепту СУМНІВ в відповідних комунікативних ситуаціях англомовного художнього дискурсу, виділено їхні типи та виявлено відповідні стратегії і тактики кооперації та конфронтації для актуалізації досліджуваного концепту у різножанровому художньому дискурсі.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у цьому дослідженні Людмила Ніжнік вперше на високому дослідницькому рівні застосувала комплексний підхід до вивчення концепту СУМНІВ у сучасному англомовному художньому дискурсі з фокусом на його актуалізації у різних комунікативних ситуаціях; визначено ядерні номінанти концепту СУМНІВ (загалом 77 сем значення), його ядро *doubt (n) doubt (v), doubtful (adj)*, ближню периферію та гіперсеми; побудовано лексико-семантичне поле досліджуваного концепту, яке включає 306 номінантів сумніву та його фреймову структуру, слоти якої описуються 18 когнітивними ознаками; виявлено діапазон концептуальних метафор та метонімії, що описують концепт СУМНІВ; вперше обґрунтовано застосування поняття «шкала впевненості» для виявлення ролі епістемічних слів у вербалізації концепту СУМНІВ та здійснено їх поділ на епістемічні слова високої сили

модальності, епістемічні слова середньої сили модальності та епістемічні слова низької сили модальності; з'ясовано специфіку мовленнєвих актів актуалізації концепту СУМНІВ в англomовному різножанровому художньому дискурсі; здійснено типологію комунікативних ситуацій сумніву; схарактеризовано комунікативні тактики й стратегії актуалізації досліджуваного концепту в сучасному англomовному художньому дискурсі в комунікативних ситуаціях сумніву. Саме тому дисертація Людмили Ніжнік загалом сприймається як новий, свіжий погляд на проблему когнітивно-комунікативної реалізації концептів в англomовному художньому дискурсі із належно сформульованими узагальненнями і висновками.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження викладено в 7 публікаціях, опублікованих у наукових фахових виданнях України категорії Б (3,7 авт. арк.), одна – у зарубіжному виданні, індексованому в наукометричній базі Web of Science (0,5 авт. арк.) та 3 додаткових публікаціях (1,5 авт. арк.). Результати дослідження додатково відображені у 2 матеріалах наукових конференцій (0,2 авт. арк.). Загальний обсяг публікацій за темою дисертації – 5,9 авт. арк.

5. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження пов'язане з можливістю його застосування у викладанні курсів із теорії дискурсу (розділи «Типологія дискурсів», «Аналіз дискурсу»), лінгвістики тексту (розділ «Види модальності»), основ теорії мовної комунікації (розділи «Форми мовного спілкування», «Комунікативні інтенції мовців»), лексикології (розділи «Семіотика»), загального мовознавства (розділи «Мова і мовлення», «Мова і мислення»), спецкурсів із когнітивно-

семантичних досліджень, при укладанні навчальних посібників і підручників, для написання курсових та дипломних робіт.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

Віддаючи належне науковій праці Людмили Ніжнік, вкажемо на певні дискусійні моменти, що вимагають пильнішої уваги:

1. У тексті дисертації авторка стверджує, що ядерними номінантами концепту СУМНІВ в англійській мові є лексеми *doubt (n) doubt (v), doubtful (adj)*. Варто було б пояснити, чому номінантом цього концепту було обрано українську лексему «сумнів»?

2. Матеріалом дослідження авторка обрала художні твори різних літературних жанрів: кримінального детективу, соціально-психологічного та пригодницького роману. Виникає запитання: чи існує певна відмінність між тематикою комунікативних ситуацій сумніву та відповідними концептуальними метафорами та метоніміями у цих різножанрових дискурсах?

3. Важливо дізнатися, у чому полягає сутність комунікативного підходу до аналізу мовленнєвих ситуацій сумніву, і які саме типи мовленнєвих актів було виявлено?

7. Загальна оцінка дисертації.

Робота написана з дотриманням вимог академічної доброчесності в повному обсязі. Вважаю, що дисертація «Вербалізація концепту СУМНІВ у англійськомовному художньому дискурсі», відповідає вимогам, передбаченими пунктами 5-8 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії» від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 341 від 21.03.2022), а її авторка – **Ніжнік Людмила Іванівна** заслуговує присудження ступеня доктора

філософії зі спеціальності 035 «Філологія», галузь знань 03 Гуманітарні науки.

**Офіційний опонент –
доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов
та перекладознавства
Навчально-наукового інституту
психології і соціального захисту
Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності**

Оксана БАБЕЛЮК

